

УДК 339.1

Шарана О.М., магістр Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, м. Київ

ТОРГІВЛЯ В КОНТЕКСТІ МИНУЛОГО І СУЧАСНОГО

Висвітлено та проаналізовано стан та розвиток торгових відносин з кінця XIX ст. до нашого часу. Досліджено значення торгових термінів протягом обраного періоду, зроблено їх порівняння з відповідними сучасними термінами.

Ключові слова: торгівля, торгові відносини, кон'юнктура.

Становлення сучасних торгових відносин є наслідком тривалого неперервного розвитку торгівлі, що в процесі еволюції змінювала свою форму з товарної, що останнім часом набула статусу бартерної, на товарно-грошову (роздрібну і гуртову) та електронний продаж товарів за каталогами для масових споживачів і груп населення. Трансформаційні процеси в Україні спричинили повернення до товарообмінних операцій і в той же час сприяли формуванню світових тенденцій продажу товарів та нового економічного підґрунтя. Стає доцільним дослідження динамічних змін у розвитку торгових відносин з позицій історичного підходу.

Виникненню та розвитку торгових відносин як на теренах України, так і в світі присвячено багато досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них: І. Бабенко, В. фон Бреннер, Д. Генрі, М. Дарбинян, О. Заозерська, Н. Захаров, Ф. Полянський, В. Преображенський, М. Розманов та ін. Крім того, торгівля була і є предметом, особливої уваги з боку державних органів, зокрема міністерств галузей економіки і державного комітету статистики. Поряд із нинішнім станом цієї сфери вони досліджують також її історичний аспект, не обґрунтовуючи при цьому взаємозв'язок і взаємозумовленість сучасного і минулого.

Мета статті є аналіз розвитку торгових відносин з кінця XIX ст. до нашого часу, дослідження сутності торгових термінів та їх відповідності сучасній термінології.

Торгівля як галузь підприємництва розвивалась повільними темпами. Її стрімкому розвитку перешкоджало відставання ринку кредитних відносин, що унеможлиблювало «стрибок» у розвитку торгових відносин. Держава в ті часи не приділяла належної уваги власне торгівлі, віддаючи перевагу іншим сферам, зокрема, митній справі. Та й існуюча політика орієнтувалася не на інтереси купців і промисловців, а була спрямована в бік дворянства.

На початку XX-го ст. категорія «торгівля» тлумачилася як «взаимный обмен ценностями, обмена произведений мануфактурных и естественных на деньги и другие ценности. Предметом торговли может быть только движимость (движимые ценности)» [1, с. 94]. Сучасне трактування торгівлі по суті мало відрізняється від тогочасного. Суттєві відмінності полягають лише в предметі торгівлі, адже сто років тому продавати і купувати можна було лише «двжимість». Сьогодні ж торгівля нерухомістю займає значне місце в її загальній структурі (рис. 1).

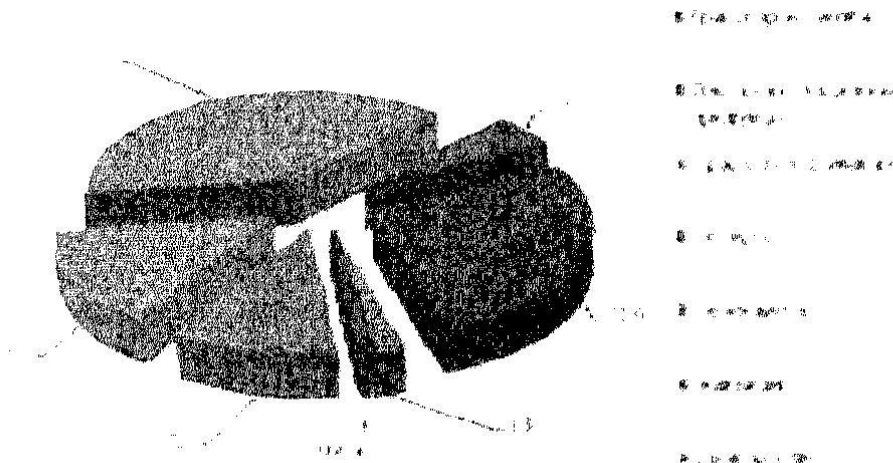

Рис. 1. Структура укладених угод на біржах за видами товарів (послуг) в 2000 р. (у відсотках до загального обсягу) [2, с. 157]

Нині торгівля визначається як форма обміну продуктами праці й послугами, історично зумовлена виникненням і розвитком товарного виробництва [3, с. 659]. Це самостійна галузь, що здійснює посередницьку діяльність з купівлі-продажу товарів через двосторонню угоду між продавцем і покупцем в усній або письмовій формі, в якій обумовлюються обсяги закупівлі і якість товарів, надання передпродажних чи післяпродажних послуг, порядок розрахунків за куплений товар і послуги.

У визначенні торгівлі як господарської діяльності з обігу, купівлі та продажу товарів ототожнюються поняття «торгівля» і «комерція» [4, с. 428].

Розподіл торгівлі початку XX ст. здійснювався за такими ознаками:

- за простором: внутрішня, зовнішня;
- за формою організації: ярмаркова, базарна, постійна стаціонарна;
- за предметами: товарна (купівля і продаж товарів), вексельна (купівля і продаж векселів), ажіотажна (купівля і продаж процентних паперів), нумізматична (купівля і продаж різних монет і грошових знаків), мінова, торгівля послугами;
- за видами товарів: мануфактурна («червоні» товари), галантерейна, бакалійна

тощо;

- за розмірами: оптова (великими партіями), роздрібна або дебетна (дрібний продаж);
- за способом платежів: касова, контактна, грошова за готівку; кредитна — векселі та інші документи; баратна — обмін товарами [1, с. 100].

Сучасна торгівля є результатом багатівікового розвитку торгових відносин. Вона може здійснюватися за прямими та непрямими каналами збуту. Перший канал отримав свою назву через те, що він не передбачає використання торгових посередників. Взаємовідносини між продавцями і споживачами продукції можуть здійснюватися шляхом продажу продукції через власні (фірмові) магазини; продажу за каталогами; «телемаркетинг» (телефонний, телевізійний маркетинг); продаж через Інтернет. До непрямих каналів збуту відносять такі канали, в яких передбачено використання одного або кількох посередників — оптових, дрібнооптових та роздрібних торговців.

В 70-80-х роках минулого століття основними типами магазинів були такі: «товари для молоді», «товари для дітей», «одяг», «взуття», «господарчі товари», «зроби сам», «будівельні та лісові матеріали», «побутова техніка та прилади», «товари для спорту та туризму», «радіотовари», «тканини» тощо.

До кінцевого споживача продукт доводиться суб'єктами роздрібною торгівлі, які класифікуються за такими ознаками:

- за масштабами діяльності: компанія, яка має торгову мережу, локальний суб'єкт торгівлі;
- за товарним асортиментом: спеціалізовані магазини, універсальні магазини (магазини зі змішаним асортиментом);
- за ціновими параметрами: торгівля елітними (дорогими) товарами, торгівля товарами середнього цінового діапазону, торгівля товарами нижнього цінового діапазону;
- за формою контактів з покупцями: магазинна торгівля, позамагазинна торгівля [5, с. 188-200].

Як показує наведена класифікація, сучасна торгівля базується на засадах колишньої, хоча минуло ціле століття і кон'юнктура стала зовсім іншою. До речі, щодо останнього терміну, то він далеко не новий. Ось яке визначення кон'юнктури вживалося у 1900 році: «Кон'юнктура — совокупность технических, экономических, социальных и других условий, оказывающих известное влияние на производство и цену (стоимость) разных ценностей» [1, с. 44].

Сьогодні ж цей термін має ширшу варіативність значень. Він набуває різних відтінків у своїх значеннях залежно від того, про яку саме кон'юнктуру йде мова: загальногосподарську, економічну, ринкову, товарну, товарного

ринку, світового ринку тощо [4, с. 202].

Таким чином, головною відмінністю сучасної торгівлі від торгівлі минулих часів є її предмет. При цьому термінологія набуває нових, продиктованих вимогами часу характерних ознак і в одних випадках стає універсальною, а в інших — спеціальною.

Список використаних джерел:

1. Бабенко И. Торгово-промышленный словарь / И. Бабенко. — СПб: 1900. — 170 с.
2. Економічна енциклопедія : в 3-х т. : [редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.), та ін.]. — К. : Академія, 2002. — Т. 3. — 952 с.
3. Українсько-російсько-англійсько-німецький тлумачний та перекладний словник термінів ринкової економіки / Д'яков А.С., Куліш В.І., Покровська О.А. ; під ред. проф. Кияка Т.Р. — К. : Обереги. — 2001. — 560 с. — (Бібліотека державного фонду фундаментальних досліджень).
4. Захаров Н.А. Предпринимательство и предприниматели России. От истоков до начала XX века / Захаров Н.А. — М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1997. — 344 с.
5. Петруня Ю.Є. Маркетинг: навч. посіб. / Петруня Ю.Є. — К. : Знання, 2007. — 325 с.

Annotation. The state and development of point-of-sale and tax relations is reflected and analysed from the end of XIX item to our time. Investigational value of point-of-sale terms during a select period, their comparing is done to the proper modern terms.

Key words: trade, trade relationship, market environment.

Шевчук С.І., аспірантка

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

У статті розглянуто елементи фінансової звітності, досліджено методологічні засади відображення даних поточного обліку в фінансовій звітності та визначено недоліки надання облікової інформації в фінансовій звітності для управлінського персоналу.